

Софія Рабій-Карпинська (1908-1997)

Євгенія Софія Рабій-Карпинська народилася в родині о. Франца Рабія і Олії Нестерович у Самборі 1908 р., в багатодітній сім'ї. Майбутня дослідниця бойківського говору мала п'ятьох братів: Євгена (1885-1904), Юліяна Євгена (1894-1982), Михайла (1893-1958), Володимира Романа (1896-1972), Мирона Йосифа (1912-1974) та шість сестер: Олександру (1888-1970), Марію Катерину (1904-1959), Стефанію Франческу (1890-1971), Олену Галю (1892-1968), Елеонору Євгенію (1906- рік смерті невід.), Дарію Ірину Марію (1914-1996), і народилася як 10-та дитина у цій незвичайно численній сім'ї.

Батько Франц виводився зі спольщеної української родини Валентія і Розалії з дому Купиняк, що проживала у селі Рудники коло Мостиськ і де Франц Рабій народився 19 лютого 1860 року. Перед висвяченням на греко-католицького священника він одружився з донькою о. Олександра Нестеровича Олією (1866-1929). Отець Франц Рабій після висвячення у 1884 р. став сотрудником і катехитом, а від 1907 р. парохом і деканом Самбора. Він від перших днів своєї душпастирської праці брав активну участь у громадській діяльності, а також досліджував історію Самбірської чудотворної ікони Матері Божої, появилися три видання цієї написаної ним історії (1885, 1908, 1928¹), а в 1928 році з його ініціативи була проведена коронація цієї ікони.

Отець Франц Рабій брав участь в організуванні перших українських товариств, розбудовував храм, придбав ще один будинок, в якому поміщувалася українська дитяча захоронка, був членом комітетів для спорудження таких будівель у центрі Самбора, як «Народня тор-

¹ Див.: Григор Лужницький, *Словник чудотворних Богородичних ікон України*. Intrepido Pastori. Науковий збірник на честь Блаженнішого Патріярха Йосифа. Рим 1984. С. 182-183.

гівля» і «Ризниця» (крамниця із церковними виробами), а в 1908 р. побудував капличку на місцевому цвинтарі.

Як учасник Листопадового Зриву о. Франц був членом Української Національної Ради, був представником до сойму у Львові, а також – членом делегації до Відня. У міжвоєнному двадцятилітті польська влада *запроторила його до концентраційного табору в Дембліні і до в'язниць у Самборі та Модліні*². Помер у Самборі 25 травня 1933 р. на 73 році життя.

Усі діти о. Франца Рабія (а було їх дванадцятьоро) здобули вищу освіту і були виховані в українському патріотичному дусі.

Найстарший син Євген народжений 1885 року був студентом юридичного факультету і помер на 19-ому році життя 1904 року в Самборі, де був похований у родинному гробівці на місцевому цвинтарі.

Донька Олександра народжена 1888 року була замужем за Теодором Голійчуком, доктором філософії, викладачем перемиської гімназії, а згодом – Львівської Духовної Семінарії, померла 1970 року у Львові на 82-ому році життя.

Стефанія Франческа народжена 1890 р. вийшла заміж за о. Євгена Кушлика, колишнього капеляна Українських Січових Стрільців, пароха села П'яновичі, з 1944 р. опинилася в еміграції, спершу в Ляндсгуті (Баварія), а згодом переїхала до США, де померла у Філадельфії 1971 р. на 81-ому році життя.

Олена Галя народжена 1892 року закінчила Дівочий Інститут в Перемислі (матура 1909 р.)³. Вийшла заміж за інженера Володимира Масору, колишнього старшину Українських Січових Стрільців, померла на еміграції в Нью-Йорку 1968 р. на 76-му році життя.

Михайло, народжений 1893 року, був знавцем українського фольклору, письменником, педагогом і дослідником української старовини. Як доброволець у Січових Стрільцях, брав участь у битві за Львів, в Чортківській офензиві, перебував у відомому в історії т.зв. «чотирікутнику смерті», а згодом з частинами Української Галицької Армії потрапив до польського табору для військовополонених. Після повернення навчався у Львівському Таємному Університеті, потім студював

² Див. *Родина Рабійв*. «Літопис Бойківщини». Richboro, PA – Самбір 2009. Ч. 1/76 (87). С. 41.

³ Див. *Український Інститут для дівчат в Перемислі 1895-1995*. Ювілейна Книга Пам'яті до 100-річчя заснування. Дрогобич 1995. С. 130.

філософію у Ягеллонському Університеті й одночасно у Краківській Академії Мистецтв. Захистив докторську дисертацію, був членом Наукового Товариства ім. Шевченка, вчителював у Дрогобицькій гімназії, організував дрогобицький театр і був його директором у 1942-1944 рр. У 1944 році виїхав з родиною на Захід. У Баварії організував українську гімназію для дітей переселенців, писав підручники, був професором Українського Технічно-Господарського Інституту і УВУ в Мюнхені. Переїхавши до США видав у 1957 р. збірку історичних оповідань *Напередодні*, написав, але не встиг видати повість з часів Хмельниччини. Помер у Нью-Йорку 1958 року на 65-ому році життя.

Юліан Євген народжений 1894 року був адвокатом і громадським діячем. Служив добровольцем у Січових Стрільцях та в Українській Галицькій Армії. У 1920 р. втік з одеської більшовицької тюрми. Опісля працював у Самборі адвокатом, захищав перед судами передвоєнної Польщі українських діячів у різних політичних розправах над українськими патріотами. Був одним із організаторів спортивного товариства «Сокіл», бібліотеки «Книжка», музичної школи, хору «Боян», духового оркестру «Бандурист». У 1939 р. виїхав до Сянока, потім у 1941 повернувся до Самбора, а 1944 року змушений був податися на Захід і у 1951 р. поселився у США, де брав активну участь в працях українських товариств. У 1970 р. опублікував монографію *Самбірська Богородиця*, написав невидану досі обширну монографію п.з. *Самбір – город княжий*. Помер 1982 р. у місті Ютика (Utica) в штаті Нью-Джерзі на 88-ому році життя.

Володимир Роман народжений 1896 року, як студент пішов у ряди Січових Стрільців, потім служив в УГА. Після закінчення першої світової війни та звільнення з польської тюрми закінчив Перемиську Духовну Семінарію і був душпастирем у Комарні, потім у селі Юрівці коло Сянока⁴. У селах організував читальні «Просвіти», кооперативи, дитячі захоронки, провадив широко розвинену просвітницьку

⁴ Софія Рабій писала у листі до проф. І. Зілинського 1938 року: *Мій брат є священиком коло Сянока в селі Юрівці, може там могли б ми з'їхатися й робити дальші та ближчі прогульки в терен*. Див.: І. Зілинський, *Праці про говірки Лемківщини (від Попраду до Ослави)*. Вступ та редакція М. Лесів. Зібрав і до друку підготував В. Пилипович. Горлиці 2008. С. 199.

діяльність. Дописував до української католицької преси⁵. У 1944 році виїхав на Захід, був сотрудником в Ландсгуті (Баварія), а від 1950 р. душпастирем церкви св. Юрія в Нью-Йорку. Помер 1973 року в Добсфері (штат Нью-Джерзі) на 77-ому році життя.

Марія Катерина народжена 1904 року, вийшла заміж за професора Теодора Матківського і вчителювала у Львові, була членом НТШ, здобула науковий ступінь доктора після захисту дисертації *Антрополографічний очерк Самбірського повіту*, друком вийшли деякі інші її наукові розвідки. Померла 1959 р. на 55-ому році життя й була похована в родинному гробівці в Самборі.

Елеонора Євгенія, народжена 1906 року, була вчителькою і активно працювала в молодіжних організаціях. Вийшла заміж за інженера Романа Крупку. Після виїзду на Захід жили вони в США.

Десятою дитиною о. Франца Рабія була авторка поміщених у цьому збірнику діалектологічних праць, народжена 1908 року.

Молодшим її братом був Мирон Йосиф (1912-1974), а молодшою сестрою Дарія Ірина Марія (1914-1996).

Мирон Йосиф у міжвоєнному часі був у керівному складі таємного «Пласту» в Самборі, за що був заарештований польською владою і разом з іншими пластунами засуджений. Студіював у Політехнічному Інституті у Гданську, а потім працював у Варшаві й у Берліні. Кінець війни застав його в Щеціні, де він став професором, потім деканом, а згодом і ректором щецінської політехніки. Він сконструював новий тип електродвигуна, який збагатив польську науку і техніку. Помер 1974 року на 62-ому році життя й похований у Щеціні на цвинтарній *Алеї заслужених і вчених людей*.

Наймолодша сестра д-р Софії Рабій, Дарія Ірина Марія була активною пластункою, брала участь у самбірських молодіжних організаціях а після виїзду на Захід і переїзду до Америки, як активна громадська діячка, була головою першого відділу Золотого Хреста Світової Федерації Українських Жіночих Організацій (СФУЖО). Померла 1996 року в м. Орадел у США⁶.

⁵ Див. Андрій Кравчук, *Індекс української католицької періодики Галичини 1871-1942*. Львів 2000.

⁶ Основні інформації про членів сім'ї Рабій ми зачерпнули зі статті (не підписаної, але її автором є В. Семчишин) *Родина Рабійів*. «Літопис Бойківщини». Richboro, PA – Самбір 2009. Ч. 1/76 (87). С. 40-43.

Наведені вище факти з життя родини Рабіїв допоможуть зрозуміти, в якій атмосфері діяльного патріотизму і служіння народові виховувалася майбутня дослідниця бойківських говірок.

У своїй короткій польськомовній автобіографії (*Curriculum vitae*) з 30 грудня 1933 р.⁷ Софія Рабій, яка підписалася як Eugenja Zofja Rabiej, Mgr. fil., писала, що вчилася у початковій школі у Відні й Самборі в 1914-1918 рр., в гімназії у Перемишлі у 1918-1920 рр., а з 1 вересня 1920 року була прийнята до приватної жіночої гімназії ім. Марії Конопніцької в Самборі, де здобула «матуру» у 1926 році.

У вересні 1926 р. вона почала науку на Філософському Факультеті Ягеллонського Університету, в якому здобула науковий ступінь магістра філософії в обсязі слов'янської філології (*z zakresu filologii słowiańskiej*) у 1930 році і відразу після магістерської дисертації протягом двох навчальних років (1930/31 і 1931/32) в Ягеллонському Університеті вповняла функцію вчительки (*lektorki*) української мови, яку тоді офіційно у Польщі називали «руською». У 1932/33 навчальному році перебувала в Самборі у батька, який занедужав був, як писала до проф. Івана Зілинського у листі з квітня 1933 р., що її батько серйозно занедужав на запалення легенів і тому *кроком не дасть мені тато відійти*⁸ (він помер у травні 1933 р.). Від 1933 р. була вчителькою у приватному жіночому семінарі Сестер Василяноку в Дрогобичі. Одночасно під науковим керівництвом проф. І. Зілинського досліджувала бойківські говірки. У 1934 р. вона захистила докторську дисертацію п.з. *Діалект бойків (Dialekt Wojków)*.

⁷ Згаданий документ зберігається у Архіві Ягеллонського Університету в Кракові, сигнатура WF II 504. Оpubлікований у розділі *Додатки*.

⁸ Див.: І. Зілинський, *Праці про говірки Лемківщини (від Попраду до Ослави)*. С. 191.

Промотором цієї праці був проф. Зілинський, а рецензентами видатні польські мовознавці слависти – проф. Казімеж Нітш (1874-1958) найвидатніший тоді польський діалектолог⁹ і проф. Тадеуш Лер-Сплавінський (1891-1965)¹⁰. Рецензенти позитивно оцінили цю докторську дисертацію, як таку, що *wykonana jest samodzielnie, ściśle naukowo i przynosi nowy naukowy materiał, przeto jest wartościowym przyczynkiem naukowym* (К. Нітш)¹¹; *jest cennym przyczynkiem do małopolskich badań gwarowych i może być w zupełności uznana za wystarczającą do przyjęcia za dysertację dokorską* (Т. Лер-Сплавінський)¹².

Ця праця надрукована була ще перед захистом у скороченій формі польською мовою п.з. *Dialekt Bojków* в органі Польської Академії Вмінь (Polska Akademia Umiejętności) «Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń PAU», t. XXXVII, Kraków 1932. У цій монографії охоплено було дослідженням велику мовну територію, що виходила навіть поза межі Бойківщини, особливо, коли йдеться про її північне пограниччя. Уже з цього скороченого реферату видно, що С. Рабій досить детально проаналізувала фонетичні (звукові), морфологічні та граматичні риси бойківських говірок, подаючи часто територію поширення цих системних явищ¹³.

Як виникає зі змісту листів С. Рабій до проф. Івана Зілинського¹⁴ та з рукописної статті д-р С. Рабій, яку знаємо лише зі згадки проф. Костя Кисілевського у його нарисі про І. Зілинського¹⁵, вона весь час була у стислому науковому контакті зі своїм науковим опікуном, проф. І. Зілинським, який готуючи свої праці до друку, часто звертався до неї з проською подати йому записи бойківських мовних фактів чи звірити деякі деталі в терені, а також радився в неї у деяких справах, а вона радо допомагала йому. С. Рабій взяла теж участь у складенні збірника наукових праць, присвя-

⁹ Див.: А. М. Lewicki, Nitsch Kazimierz (In): *Lexicon Grammaticorum. A Bio-Bibliographical Companion to the History of Linguistics*. Second Edition. Tübingen 2009. P. 1087-1088.

¹⁰ Див.: А. М. Lewicki, *Lehr-Splawinski Tadeusz* (In): *Ibidem*. P. 878-879.

¹¹ Цитований документ зберігається в Архіві Ягеллонського Університету в Кракові, сигнатура WF II 504. Оpubлікований у розділі *Додатки*.

¹² Цитований документ зберігається в Архіві Ягеллонського Університету в Кракові, сигнатура WF II 504. Оpubлікований у розділі *Додатки*.

¹³ Див.: Михайло Лесів, *Українські говірки у Польщі*. Варшава 1997. С. 106.

¹⁴ Див.: І. Зілинський, *Праці про говірки Лемківщини (від Попраду до Ослави)*. 4 листи С. Рабій до проф. І. Зілинського з 1933-1938 рр. надруковані на стор. 188-199.

¹⁵ К. Кисілевський, *Іван Зілинський*. Вінніпер 1962.

Зміст

Михайло Лесів, <i>Софія Рабії Карпинська (1908-1997)</i>	7
Михайло Лесів, <i>Бойківські говірки в дослідженнях у XIX і XX ст.</i> ...	15
Володимир Пилипович, <i>Слово від упорядника</i>	39

І. Праці

1. Dialekt Wojków	
<i>Wstęp</i>	53
<i>Fonetyka</i>	
<i>Wokalizm</i>	60
<i>Konsonantyzm</i>	63
<i>Połączenie głosek</i>	67
<i>Morfologia</i>	
<i>Rzeczowniki</i>	70
<i>Zaimki</i>	73
<i>Przymiotniki</i>	74
<i>Liczebnik</i>	74
<i>Przysłówki</i>	75
<i>Czasownik</i>	76
2. Діалект Бойків (Фонетика і морфологія).....	78
<i>Голосні</i>	80
<i>Приголосні</i>	84
<i>Наголос</i>	88
<i>Відміна</i>	89
<i>Прикметники</i>	90
<i>Займенники</i>	91
<i>Дієслово</i>	92
<i>Бібліографія</i>	95

3. Дещо з морфології бойківського говору 98
4. Говори Дрогобиччини. З углядненням говірки с. Нагуєвичі... 104

**II. Діалектні матеріали зібрані за
Квестіонаром для збирання матеріялу для
Мовного Атлясу Галичини та за Діалектологічним
квестіонаром 1931 року**

1. Діалектні матеріали, зібрані у селах Бабина, Должки,
П'яновичі, Сприня, Топільниця та Юрівці 121
2. Словничок діалектизмів 158

III. Додатки

- Матеріяли до біографії Софії Рабій..... 161
- Євгенія Софія Рабій, *Curriculum vitae*..... 164
- Посвідка проф. Івана Зілинського про докторську дисертацію
С. Рабій..... 165
- Рецензія проф. Тадеуша Лера-Сплавінського, на докторську
дисертацію С. Рабій 166
- Рецензія проф. Казімежа Нітша на докторську дисертацію
С. Рабій..... 167
- Список населених пунктів, у яких С. Рабій проходила
діалектологічні записи 168
- Мапа *Межі Бойківщини* із статті І. Зілинського *Границі
бойківського говору*
- Показчик осіб 176
- Показчик географічних назв 179